

Idoia Gereñu

ANZERTU

EVSKALANETZERETAREN
ILEROKOAK

75 URTE
ONDOREN

Debekaturik dago,
legeak ezarritako salbuespenak salbu,
lan hau inola bikoiztea, banatzea,
jendaurrean jakinaraztea zein eraldatzea,
beraren jabetza intelektual
dutenen baimenik gabe.
Aipatutako eskubideen urratzea
jabetza intelektualaren aurkako
delitua izan daiteke.
(Kode Penaleko
270. artikulua eta hurrengoak).

Queda prohibida,
salvo excepción previa en la ley,
cualquier forma de reproducción,
distribución, comunicación pública y
transformación de esta obra sin contar
con la autorización de los titulares
de propiedad intelectual.
La infracción de los derechos mencionados
puede ser constitutiva de delito contra la
propiedad intelectual.
(Arts. 270 y sgts. Código Penal).

1932 eta 1936 urte bitartean kaleraturiko 54 aleko
Antzerti aldizkariaren faksimil argitalpena.

—
Edición facsímil de los 54 números de la revista *Antzerti*
publicados entre los años 1932 y 1936.

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

TOLOSAKO UDALA

ARGITALPENGILEA / EDICIÓN A CARGO DE
© Idoia Gereñu

SARRERA-AZTERLANA / ESTUDIO INTRODUCTORIO
© Idoia Gereñu

DISEINUA ETA MAKETAZIOA / DISEÑO Y MAQUETA
DIGITALIZAZIOA ETA IRUDIEN TRATAMENDUA / DIGITALIZACIÓN Y TRATAMIENTO DE IMÁGENES
ETOR-OSTOA, S.L.
Pza. del Caddie, 1
20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa)

INPRESIOA ETA KOADERNAKETA / IMPRESIÓN Y ENCUADERNACIÓN
GRAFO S.A.
48970 Basauri (Bizkaia)

ISBN: 978-84-96288-63-8
Legezko gordailua / Dep. Legal: BI-3252-07

Idoia Gereñu

Eskerrak

Liburuki hau kaleratu ahal izateko laguntza eta babesa eskaini didaten guztiei eskerrik beroenak luzatu nahi dizkiet. Horien artean Gipuzkoako Foru Aldundiari, bere konfidantza luzatu ezean ezinezkoa litzatekeelako liburu honen izatea gaur egun, Tolosako Udalarari proposamena babestu duelako eta Donostia Gipuzkoa Kutzari. Eskerrak bestalde Koldo Mitxelena Kulturuneari eta Tolosako Udal Artxiboari eskaneatze lanetarako beren jatorrizko liburukiak erabiltzeko aukera emateagatik, besteak beste. Eskerrik beroenak Labayendar anaiei beren jakintza, oroimen eta laguntza eskaintzeagatik. Eskerrak Patri Urkizu eta Mari Karmen Gil Fombellidari, lehen pausoak ematera animatu nindutelako eta bere jakinduria eskaini didatelako. Eskerrik beroenak Guadi Larrarte Tolosako Udal Artxiboko arduradunari bere ezagutza eta liburuarekiko duden aburuak konpartitzeagatik.

Eta eskerrak, liburu hau kaleratu ahal izateko zuen oroitzapenak konstatatu dizkidazuen orori eta noski, egunak joan egunak etorri, animoak luzatu dizkidazuen guztioi. Esker mila bada zuei!

Tolosan, 2007ko Azaroaren 20an

Idoia Gereñu

Agradecimientos

Quiero agradecer a todos aquellos que me han ofrecido su ayuda para publicar este facsímil. Entre ellos a la Diputación Foral de Gipuzkoa, por la confianza ofrecida, al Ayuntamiento de Tolosa por el apoyo obtenido en este proyecto y a Gipuzkoa Donostia Kutxa; al Koldo Mitxelena Kulturunea y al Archivo Municipal de Tolosa por la cesión de los ejemplares originales para su escaneo. Agradecer a los hermanos Labayen por haber compartido sus experiencias y recuerdos además de la colaboración prestada para la realización de este libro; a Patri Urkizu y Mari Karmen Gil Fombellida por el ánimo a la hora de realizar este proyecto y por su siempre grata enseñanza; a Guadi Larrarte, responsable del Archivo Municipal de Tolosa por compartir opiniones sobre el libro.

Y agradezco a otros muchos que han colaborado conmigo con historias, recuerdos y conocimientos. Y cómo no, a todos aquéllos que día tras día me han animado a llevar a cabo mi trabajo. ¡Gracias por todo!

Tolosa, 20 de noviembre de 2007

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Idoia Gereñu', enclosed within a large, loopy oval shape.

Idoia Gereñu

- Antzerki obrak autoreen arabera / Listado de obras teatrales ordenadas por autor XX
- Antzerki obrak alfabetoaren arabera / Listado de obras teatrales por orden alfabético XXII

ANTZERTI 'ren NONDIK-NORAKOAK azterlan saio batean XXV

Una aproximación a LA TRAYECTORIA Y LOS CONTENIDOS DE ANTZERTI XLVII

- Sarrera / Introducción
- Antzerti* eta bere testu-inguru historikoa / *Antzerti* en su contexto histórico
- Partaideak / Colaboradores:
 - Antonio Maria Labayen
 - Joxe Maria Agirre — «Xabier Lizardi»
 - Isaak Lopez Mendizabal
 - Jon Zabalo — «Txiki»
- Antzerti* bere baitan / Sobre *Antzerti*
- Jatorrizkoa gaur eguneratzeak dakartzanak... / *Antzerti*: Original y reedición
- Amaitzeko / Para concluir

«ANTZERTI» 1932-1936

Arpidedunci oara

1. zenb. / 1932, Ilbeltza	1
Ileko Beñak	2
1931 1932 'ko Antzerti-Aroa	
Antzerki Beñak	
Euskal – Opera Bilbao'ko Ariaga'n	
Inauteritan Tolosa'n	
Cocteau Euskalduna	
Gerorako Asmoak	
Torbio Alzaga	
Antzerki-egileai oara	
Aurkezpena	4
«ATERAKO GERA» Torbio Alzaga	5
2. eta 3. zenb. / 1932, Otsaila-Epaila	25
Ileko Beñak	26
Érúsitarak gure artean	
Parada'ren beste antzerki beñ bat	
Pedro Mari	
Euskal Teatro Ustaritz'en	
Antzertia'ren bide beñak	
"Maistasunak" Victoria Eugenia'n eta Ariaga'n	
«LAÑO» TA «IZAR» Xabier Lizardi	29
«MAYA» Andoni Labayen	37
«GUZIK GAXO»	41
Euskal-Antzertia'ren edestirako apur batzuek	49
4. zenb. / 1932, Joñaila	53
Ileko Beñak	54
Gure eskefona	
«Damua Garaiz»	
Elizondo Jose antzerkigilea	
«Bixente»	
Euskal-antzerkiak radioz	
Kirikiño'ri omenaldia Durango'n	
«MATEO TXISTU» Andoni Labayen	57

5. eta 6. zenb. / 1932, Oñila-Garagarila	85
Iñeko Beñiak	87
Shakespeare'ri gorasañea	
Isidoro Parada (G.B.)	
Antzerki-jaien gora-berak	
Bazkun beñi bat Euskal-Antzerti-alde	
Teatroa Udarán	
«BI AIZPAK» Xabier Lizardi	90
Lopez-Mendizabal'en Irar-etxeko idazti batzuek	116
Euskal-Antzertia'ren edestirako apur batzuek. (Jarraipena)	117
Etxe ontan salgai daude	121
7. zenb. / 1932, Uzta	123
Iñeko Beñiak	124
Iru gudari	
Udarán ere atsedetik ez	
Jauregi'ren itzaldi bi	
Antzerki beñiak	
«PATXIKO TA MARTINTXO»	127
«ZENBATEAN SAGARAK?» J.L. Nazabal (itzul.)	131
«EUSKEL-DANTZAK» Patiriki Andoni Orkaiztegi	135
Lopez-Mendizabal'en Irar-etxeko idazti batzuek	138
Euskal-Antzertia'ren edestirako apur batzuek (Jarraipena)	139
8. eta 9. zenb. / 1932, Dagoniñla-Agoña	147
«ARANTZA» Pantzeska Aroztegi	149
10. zenb. / 1932, Uñia	181
Iñeko Beñiak	182
Akatz bati erantzupena	
«Ureta» Antzokia	
Zumalakaragi'tzaz drama bat	
Euskal-Antzezkiun jasa	
Antzerki Sariketa	
«Bat» erti-taldea	
«ZANPANTZAR» Toribio Alzaga	185
Antzerki au egiteko bear diran gauzak	
11. eta 12. zenb. / 1932, Azaroa-Abendua	209
Iñeko Beñiak	210
Seaska-Abestia	
«Aizteak» Uruñuelaren lan beñi bat	
Deun Tomasetan	
Aurera beti	
Neskazar	
«SEASKA-ABESTIA» Ixaka Lopez Mendizabal (itzul.)	213

13. zenb. / 1933, Ilbeltza	263
Ileko Beñak	264
Euzko-antzerkigileen batza	
Beñiz "Ramuntxo"	
Munduko antzokirik aundiena	
Saski-Naski Poxpoliña	
Teatroa «Pil-pil»	
«GOIMAITASUNA» Kardaberaztañak (itzul.)	267
Antzerki'k argitaratuak	284
Etxe ontan salgai	284
14. eta 15. zenb. / 1933, Otsaila-Epaila	287
Ileko Beñak	288
Lizardi'tar Xabier. Goyan bego. + Zure Oroitz	
Txanton Piperi	
«EGIAZKO ARGIA» Piarres Lafitte Ituralde	291
Euskal-Antzerkia'ren edestirako apur batzuek. (Jarraipena)	333
16. zenb. / 1933, Joñaila	335
Ileko Beñak	336
Euskel-Antzerkia noruntz?	
Uruñuela'ren bi antzerki beñi	
Naste-Boñaste	
«USTEGABEKO POZA» Ander Amonariz	339
17. eta 18. zenb. / 1933, Oñila-Garagaila	363
Ileko Beñak	364
Antzerki Batzaldi ta Sariketa	
Antzerkigile beñi bat	
Alaba bat geiago	
Ugolde kaltegarñak izan dirala-ta	
«Antigone»	
«IPARAGIRĖ» Andoni Labayen	367
Antzerki'k argitaratuak	413
Etxe ontan salgai	413
19. zenb. / 1933, Uzta	415
Ileko Beñak	416
Antzerki batzaldi ta Sariketa	
Aolkuak	
«Pedro Mari» Iruña'n	
«POXPOLIN GORĖA» J. Markiegi (itzul.)	419
«ANDREGAIA NAI TA...» Andoni Arotzena	429
20. eta 21. zenb. / 1933, Dagonila-Agora	435
Ileko Beñak	436
«Film» euskotaña	
«Amaya» Donostia'n	
Arpidedunai oafa	
«Jostari» taldea	
Irizketa	
Antzerkitxo beñi bat	
«ANTIGONE» Joakin Zaitegi (itzul.)	439
Eskeintza	
Añe-itza	

22. zenb. / 1933, Ufia	475
Ileko Beriak	476
Gure Antzerki batzaldia	
Scenario	
Libe	
Luzio Aretxabaleta	
«Antzoki-Baři»	
Rabindranath Tagore	
Amaya	
«ESKALEAK»	479
23. eta 24. zenb. / 1933, Azaroa-Abendua	503
Ileko Beriak	505
Antzerki-ren lenengo Antzerki batzaldi ta sariketa	
Antzerkigile sarituak	
«I'go Euskel-Antzerki Eguna». Antzezleri-talde sariketa	
Kinema	
Jostari	
Gure asmoak	
«URTEURĒNA» Andoni Arotzena	509
«TXOKOLO, TXEŘI TRATALARI» Iakinda Kařaskedo Olařa	517
Salgai ditugun antzerkiak	525
25. zenb. / 1934, Ilbeltza	529
I'go Euskel Antzerki Eguna. Antzezleri-talde sariketak	530
Jakingariak	532
Ondo Antzezteko bidea	
Iruņa'ko Jostari taldea – «Emmanuel»	
Iritzi-Miritzika	
«ETXE-ALDAKETA» Iakinda Kařaskedo Olařa	537
26. zenb. / 1934, Otsaila	557
Lopez – Mendizabal'enean salgai dauden idaztietako batzuek	559
Jakingariak	560
«Libe»	
Antzerki Beriak	
Perkain	
Antzezleri-taldeak alkařen leian	
«ITURĒAN» Ander Amonařiz	565
27. zenb. / 1934, Epaila	585
Bigařen batzaldi ta sariketa	587
Jakingariak	588
Komeriak idazteari buruz	
Antzerki beriak	
Antzezleri-taldeen sariketa. Donostia ta Andoain txapeldun	
Euskal-Antzerki eguna	
«ARALAR MENDIAN» Fernando Urkia	593

28, 29. eta 30. zenb. / 1934, Joñaila-Oñila-Garagañila	617
Bigañen batzaldi ta sariketa	619
Jakingariak	620
Teatroa Flandes'en	
Jesus Zarate (Patxolo) (G. B.)	
Gure Heria'ren antzerkiak	
The Singer	
Liburu galenak	
«Euzko-Idazti» izendegia	
«OSABA» Toribio Alzaga	625
31. zenb. / 1934, Uzta	683
Bigañen batzaldi ta sariketa	685
Jakingariak	686
Antzezleriak opor	
«Teatro Vasco»	
Radioz	
Aolkuak	
«Buruzagiak»	
«Biotz Ameskoña»	
S. Prantzisko'ren bizitza	
«BEREZI» Andoni Labayen (itzul.)	691
«IRI-ITZALDIA» Andoni Labayen (itzul.)	699
«NESKAMEAREN MARMARAK» Luzear	705
32. eta 33. zenb. / 1934, Dagonila-Agoña	707
Jakingariak	709
Sañera-legea	
«Mendi-Mendian»	
«Lizardi-Antzokia»	
Xirgu-Borras + Calderon	
«Katalin»	
Senda Zaharak	
«MIRENTXU» Joseba Zubimendi	713
Oara	
34, 35. eta 36. zenb. / 1934, Uñia-Azaroa-Abendua	749
Il'gañen Eusko Antzerki Eguna	751
Jakingariak	752
Il'en Antzerki Sariketa	
Euskel Teatroa Nolako?	
«Nigar eta Iñi»	
Gure Zaindaria	
«GOGO – OÑAZEAK» Tene Mujika	757
37. zenb. / 1935, Ilbelta	829
Jakingariak	830
Antzezleri-talde batzaldia	
«Lagun txar bat»	
«Espoir»	
Lizardi – Antzokia	
Festarik bear bada...	
Lope de Vega	
«MOX, MISS, XAPI» Andoni Arotzena	835
«BALUJAN» Andoni Arotzena	845

38. eta 39. zenb. / 1935, Otsaila-Epaia	851
Zarautz'ko «Lizardi» antzoki beia	852
Jakingariak	853
Il'garén Euskel-Antzerti Eguna	
Gizarte-Antzerkia	
Goi-Argi	
Bidasoz beste aldetik	
Antzezleri talde Batza	
«ERIoTZ- BIDE» A.V.A.S.C. (itzul.)	857
40. zenb. / 1935, Joiaia	899
Jakingariak	900
Il'garén Euskel-Antzerti Eguna	
Gheon Donostia'n	
Langileak eta Teatroa	
Iritzi-miritziak	
Antzezleri-talde Sariketa. Aurten nortzuk atera diran garaie	
«GAI DAGONAREN INDAÑA» Abelino Bañola	905
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen efenkada	926
41. eta 42. zenb. / 1935, Oia-Garagaia	927
Irugaen batzaldi ta sariketa	928
Jakingariak	929
«Eun Dukat» Añate'n	
«Poxpolin»	
Iribaren'dar Biktorio. (G. B.)	
Donibane Lohitzun'en	
Bertsolarientzat	
«Amaia» Iruña'n	
«Txerenzubi'ko Gertaria»	
«EUN DUKAT» Lekuona anaiak	933
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen efenkada	961
43. zenb. / 1935, Uza	963
Irugaen batzaldi ta sariketa	964
Jakingariak	965
Jostirudia	
Antzerki beia	
Itzulpenak	
Antzerki sariketa	
«GIZON BIZARPETUTI, EMAZTE BIZARTSUTI» Andoni Labayen	969
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen efenkada	992
44. eta 45. zenb. / 1935, Dagonia-Agoa	993
Irugaen batzaldi ta sariketa	994
Jakingariak	995
Teatrotikan Konbenturaño	
Negura begira	
Lan eta lan	
Teatroa Breña'n	
Begiraleak	
«ELEIZATXOKO ARDAZLEA» Juan E. Gorostidi eta Agirétxe	999
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen efenkada	1031

46. zenb. / 1935, Uria	1033
Jakingariak	1034
Irugaŕen Antzerki-Sariketa	
Teatro-aro bete-betea	
«Goi-Argi» salgai	
Antzezlari-taldeen gudua	
Eusko antzezlari taldeen gudua	
Poxpoliñetara!	
Altzaga jauna min arturik	
Euskal-lrásaioak	
«GABON» Tene Mujika	1039
«BIOTZ ONEKO NESKATĪĻA» Ander Amonaŕiz	1053
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen eŕenkada	1059
47. eta 48. zenb. / 1935, Azaroa-Abendua	1061
III'gn. antzerki sariketa'ren epai-erabakia	1062
Jakingariak	1063
Bilbao'ko Euzko Gaztediak eratutako "Antzerki Batzaldia"	
+ III'gaŕen Euskal-Antzerki-Eguna	
III'gaŕen euskal antzerki eguna	
Bataz-Beste	
«Arteta'ri omenaldia»	
Georges Herelle jauna (G.B.)	
«GARO USAIA» Iakinda Kaŕaskedo Olaŕa	1067
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen eŕenkada	1116
49. zenb. / 1936, Ilbeltza	1117
Jakingariak	1118
Euskal-teatroa Bidasoz beste aldetik	
Taka-Taka	
«El pueblo del aña»	
Andre Joxepa Tronpeta	
Antzezlari talde gudua	
II'g. Bertsolari eguna	
Isilik egotea	
«ANTZERTI YAYAN IZAN NAZ...» Eusebi Urkiaga	1121
«XANKO TA PAXKO» Andoni Arotzena	1127
Oaŕa	1135
50. eta 51. zenb. / 1936, Otsaila-EpaiĻa	1137
Jakingariak	1138
Erljio-Kutsudun Antzertia	
Euskal-teatroa Laburdi'n	
Bichy ala Ahuchky?	
Gala'ko Antzerki jaiak	
Ataratze'n Pastoral bat laister	
Garizuma	
III Antzerki – Eguna	
«SEME ONDATZAIĻEA» Peli Markiegi	1143
Antzerki'k argitara emandako Antzerki-lanen eŕenkada	1175

ANTZERTI

52. zenb. / 1936, Joñaila	1177
Jakingariak	1178
Egun batez Xubero'n	
III'gan. Euskel Antzerti eguna	
Eskeñemale ta... Eskale	
«SENAR BAT NEURIRA» P. Leunda (itzul.)	1183
53. eta 54. zenb. / 1936, Oñila-Garagaila	1199
Laugarren batzaldi ta sariketa	1200
Jakingariak	1201
Aberñ – Eguna ta Euskal-Antzertia	
III'gn. Antzerti-Eguna	
«IRUÑXEME» Andoni Labayen	1203
Oñra	1259
Antzerti'k argitara emandako Antzerki-lanen eñenkada	1260

A.V.A.S.C. (Asociación Vasca de Acción Social Cristiana)	
Eriotz- Bide (itzul.)	857
ALZAGA, TORIBIO	
Aterako Gera	5
Osaba	625
Zanpantzar	185
AMONARIZ, ANDER	
Biotz Oneko Neskatila	1053
Iturrian	565
Ustegabeko Poza	339
AROTZENA, ANDONI	
Andreagaia Nai Ta... ..	429
Balujan	845
Mox, Miss, Xapi	835
Urteurëna	509
Xanko ta Paxko	1127
AROTZEGI, PANTZESKA	
Arantza	149
BAÑIOLA, ABELINO	
Gai Dagonaren Indaia	905
GOROSTIDI ETA AGIRËTXE, JUAN E.	
Eleizatxoko Ardazlea	999
KARASKEDO OLAÑA, IAKINDA	
Etxe-Aldaketa	537
Garo Usaia	1067
Txokolo, Txerï Tratalari	517
KARDABERAZTAÑAK	
Goimaitasuna (itzul.)	267
LABAYEN, ANDONI	
Berezi (itzul.)	691
Gizon Bizarpetuti, Emazte Bizartsuti	969
Ipañagire	367
Iñi-Itzaldia (itzul.)	699
Iruñxeme	1203
Mateo Txistu	57
Maya	37
LAFITTE ITUÑALDE, PIARES	
Egiatzko Argia	291

LEKUONA ANAIK	
Eun Dukat	933
LEUNDA, P.	
Senar Bat Neufira (itzul.)	1183
LIZARDI, XABIER	
Bi Aizpak	90
Laño ta Izar	29
LOPEZ MENDIZABAL, IXAKA	
Seaska-Abestia (itzul.)	213
LUZEAR	
Neskamearen Marmarak	705
MUJIK, TENE	
Gabon	1039
Gogo – Oñazeak	757
MARKIEGI, JOSÉ.	
Poxpolin Goría (itzul.)	419
MARKIEGI, PELI	
Seme Ondatzailea	1143
NAZABAL, J.L.	
Zenbatean Sagarak? (itzul.)	131
ORKAIZTEGI, PATIRKI ANDONI	
Euskel-Dantzak	135
URKIA, PERNANDO	
Aralar Mending	593
ZAITEGI, JOAKIN	
Antigone (itzul.)	439
ZUBIMENDI, JOSEBA	
Mirentxu	713
URKIAGA, EUSEBI	
Antzerti Yayan Izan Naz... ..	1121
EZEZAGUNAK	
Eskaleak (Domínguez Manresa)	479
Guzik Gaxo	41
Patxiko ta Martintxo	127

A

ANDREGAIA NAI TA... Andoni Arotzena	429
ANTIGONE. Joakin Zaitegi (itzul.)	439
ANTZERTI YAYAN IZAN NAZ... Eusebi Urkiaga	1 121
ARALAR MENDIAN. Fernando Urkia	593
ARANTZA. Pantzeska Aroztegi	149
ATERAKO GERA. Toribio Alzaga	5

B

BALUJAN. Andoni Arotzena	845
BEREZI. Andoni Labayen (itzul.)	691
BI AIZPAK. Xabier Lizardi	90
BIOTZ ONEKO NESKATĪĻA. Ander Amonařiz	1053

E

EGIAZKO ARGIA. Piarēs Lafitte Iturälde	291
ELEIZATXOKO ARDAZLEA. Juan E. Gorostidi eta Agirētxe	999
ERIO TZ- BIDE. Asociación Vasca de Acción Social Cristiana (A.V.A.S.C.) (itzul.)	857
ESKALEAK	479
ETXE-ALDAKETA. Iakinda Kařaskedo Olařa	537
EUN DUKAT. Lekuona anaiaak	933
EUSKEL-DANTZAK. Patirki Andoni Orkaiztegi	135

C

GABON. Tene Mujika	1039
GAI DAGONAREN INDARA. Abelino Bařiola	905
GARO USAIA. Iakinda Kařaskedo Olařa	1067
GIZON BIZARPETUTI, EMAZTE BIZARTSUTI. Andoni Labayen	969
GOGO – OÑAZEAK. Tene Mujika	757
GOIMAITASUNA. Kardaberaztařak (itzul.)	267
GUZIK GAXO	41

I

IPAŘAGIRĒ. Andoni Labayen	367
IŘI ITZALDIA. Andoni Labayen (itzul.)	699
IRUÑXEME. Andoni Labayen	1203
ITUŘIAN. Ander Amonařiz	565

L

LAÑO TA IZAR. Xabier Lizardi	29
------------------------------------	----

M	
MATEO TXISTU. Andoni Labayen	57
MAYA. Andoni Labayen	37
MIRENTXU. Joseba Zubimendi	713
MOX, MISS, XAPI. Andoni Arotzena	835
N	
NESKAMEAREN MARMAÑAK. Luzear	705
O	
OSABA. Toribio Alzaga	625
P	
PATXIKO TA MARTINTXO	127
POXPOLIN GOÑIA. J. Markiegi (itzul.)	419
S	
SEASKA-ABESTIA. Ixaka Lopez Mendizabal (itzul.)	213
SEME ONDATZAILĒA. Peli Markiegi	1143
SENAR BAT NEURĒIRA. P. Leunda (itzul.)	1183
T	
TXOKOLO, TXERĒI TRATALARI. Iakinda Kařaskedo Olařa	517
U	
URTEURĒENA. Andoni Arotzena	509
USTEGABEKO POZA. Ander Amonařiz	339
X	
XANKO TA PAXKO Andoni Arotzena	1127
Z	
ZANPANTZAR. Toribio Alzaga	185
ZENBATEAN SAGAÑAK?. J.L. Nazabal (itzul.)	131

Gure arpidedunai eskatzen diegu
azketsi ditzatela ain atzeratua len-
biziko zenbaki au ateratzea.

Auñeragokoak bere garaiz azal-
tzen aleginduko gera.

ANTZERTI'k.

ANTZERTI

EUISKEL-ANTZERTIAREN ILEROKOA

Tx:K:

ATERAKO GERA!

Toribio Alzaga'k egintza bakarean idatzitako jostirudia

1'go. Zenbakia

1932-ILBELTZA

Tolosa'n: Lopez Mendizabal'enean—1932'gafenean.

1931 1932'ko ANTZERTI-AROA.

Negu-aldi ontan indar aundia artu du gure Antzertiak. Ez dago begiratu besterik efi geienetan antolatzen ari diran jaiari. Lenengo mañan Donostia aitatu bear. Bertako Euzko-Etxea, ezpairik gabe, euskel-antzeskizun geiena eratu dituna izango zaigu. Gañera, Iztundea'k, "La Cruz"koak ta beste zenbait elkarteak antzeskizunak burutzen ari dira. Beraz, Donostia txapeldun, ta bego anitz urtez! Gero, Eibar, Tolosa, Bergara, Efenderi, Ordizia, Zarautz ta Andoain alkañen leian dabiltz. Ta beren aretoetan lan egitea naiko ez ba'litz bezela alboko efietara joan dira. Onela Eibar'koak "Eusko-Gogoa" antzerkia, Durango, Añasate, Deba, Soraluze ta Elgoibar'en antzestu dute. Tolosafak, Abalzizketa, Añibe, Berastegi ta Andoain'en izan ziran; ta Andoaindañak oste-ra Bilabona'n; Ordizi'koak, Segura, Alegi ta Isatsondo'n; Azkoiti ta Zarauz'ko taldeak batera ta bestera dabiltz.

Ez da au bakarik: Lezo, Berastegi, Legofeta, Zestoa, Ataun, Otxandio, Lekeitio, Ermu ta abar, Bizkañ ta Gipuzkoa'ko efi ta efizka geienetan, aurtengo negu ontan euskel-antzeskizunak eratzzen ari dira.

Aitaturiko guziak bizitasun pozgarñ bat erakusten digu ta emendik eratzalei zorion sutsuenak bidali nai diegu esanaz:

Ekin ta jafai gero ta obeto!

K.

ANTZERKI BERNIAK.

Lauaxeta'ren "Gotzone", Amondarain'en "Lilia lottan", Ayanbe'ren "Euskal-Eguna", Lekuona'k oraintsu itzulitako "Sorgiñak" (iru auek argitaratuak); oietaz gañera beste antzerki beñien otsa ba-datorkigu; Alzaga'k "Bufuntzi" atera digu, ekitaldi batean. Parada'tar Ixidor'en "Abendaren eresiak" Algorta'n antzestu dute lenangoz. Au ta beste zenbait antzerkien iritzia ezagutu ditzagunean emango degu.

Euskal-Opera Bilbao'ko Añiaga'n.

Beste izpar pozgarñ gure adiskideentzako ba-degu. Bilbao'ko Añiaga-Antzokia'n il onen 31'n "Maitena" antzestuko dute. Otsailaren 2'an beñiz "Naste-Bofaste" bilbaotar taldeak; ta azkenik Iñauteri egunez, Otsailaren 7'n lenengo aldiz "Kaitafak" deritzan eres-antzerkia agertzekoak dira. Beronen egileak Sertutxa ta Orue jauna izanik. Gurenda osoa opa diegu.

IÑAUTERITAN TOLOSA'n.

Tolosa'n iru antzerki-jai eder antolatzen ari dira Iñauteritako. Jai auek Gofiti-Antzokian ospatuko dira. Igandez: Naste-Bořaste Zarautz'ko taldea; astelenitaz: Tolosa'ko Euzko-Gaztedi'ko la-gundiak ta asteartietaz Donosti'ko Iztundearen antzezleri bikañak Egilegor ta Beorlegi buru dirala. Ederki tolosafak!

COCTEAU EUSKALDUNA.

Onela deitu genezaioke Sota Aburto Manu idazleari. Antzerki-rako doai berezia du, ta euskeraz idazten ari danezkero ez deza-la aztu gure Antzertitxo. Norbaitek esan digu bere "*La vieja que pasó llorando*" euskeratzen ari dirala "*Negafez igaro zan atsoa*" izenaz. Bai ote? Poztuko giñake.

GERORAKO ASMOAK.

Antzerki egoki ta politenak aukeratzen goaz ufengo zenbakie-tan argitaratzeko. Ez degu, gaur izenik aitatu nai irakurleen jakin gura kirikatzeagatik. Alaz guztiz zapia zerbait jasota esango di-zutegu, laister, zenbaki berezi bat aterako degula emakumezkoai eskeñia. Lizardi'tar Xabier'en "*Laño ta izar*" antzerki-ipuia ta oraintsu Paris'en lenengoz antzezturiko beste antzerkitxo txukun ta xamur bat gaitzat arturik. Baita ere, noizik beinka, Ayanbe'k Euskal-Esnalea'n eman zuan itzaldia: "Euskal-Antzertiaren kon-dairako apur batzuek" azaltzen joango gera.

TORIBIO ALTZAGA.

Antzerkigile onen izena nork ez du entzun? Euskal-Antzertia-ren alde berak ainbat eta ainbeste urtean lan egin dunik ez da noski. Argatik, eta poz-pozik, bere antzerti zařenetako bat, asie-rarako, argitaltzen degu.

ANTZERKI-EGILEAI OARA.

Lanen batzuek argitaratuak dituzten egileai adierazten diegu berak nai izanezkero beren idaztitxoak ANTZERTI'k salgai ipiñiko lituzkela, ortarako bear diran aleak eskuratzen ba-dizki-gute. Saldu ala ordaña biurtuko genieke gure irabaziaz gutxituta. ANTZERTI'k zuen lanak argitaratzea nai ba'dezute bidali "maki-naz" idatziak zuzendari jaunak aztertu ditzan.

AURKEZPENA.

Gaur lenengoz, irakurle maitea, ANTZERTI azaltzen zaizu. ANTZERTI bai, au da; Euskel-Antzertiaren aldizkingia. Txiki ta apal datorkizula egia da; baita ere ordea, asmo aundi ta uste onez ornitua. Guziak, euskera ta gure Eña, antzertiaren bidez, suspertzearen.

Asmo oriek bete al izango ditugun ala ez gure adiskidien eskuetan dago. Ez ba'diguzute laguntzarik ukatzen ez degu utsegingo ta gero ta geiago gaur sortu dan aldizkintxo auxe sendotzen ta edertzen aleginduko gera.

ANTZERTI.

ATERAKO GERA!

BANAKETA.

1888'ko Lotazilaren 26'an Donosti'ko Antzoki zafean lenengo aldiz aurkeztu zanean:

ANTZEZNOTIÑAK

EGINTARIAK

<i>Anñon</i>	Afegi jauna.
<i>Pelo Atraka</i>	Luzuriaga »
<i>Joxe Pipax</i>	Olazabal »
<i>On Jeolimo</i>	Iribafen »
<i>Tanti (zelaoria)</i>	Artola »
<i>Patxi (mutil koxkoka)</i>	N.

Lenengo Oroilaria . . Antonio Etxebefia jauna.

GERTAERA DONOSTIAN.

ATERAKO GERA!

TORIBIO ALZAGA'k

egintza bakarean idatzitako jostirudia eta 1888'garren urtian
Euskal-itz Jostaldiak eratutako batzaldian lenengo saria irabazia.

EGINTZA BAKAÑA

*Iruditegiak sagardotegi bat aurkeztatzen du. Egintariaren eskutara bafika bat; bertatik sagardoa saltzen da. Ingu-
ruan upelak, bafikak, alkiluziak, sua egiteko ariya;
kargakua, oniña ta abar. Bafikatik zintzilik krisaia, ta
txoko batian efatza. Saferako atia atzian, erdi aldian,
irubat maña jexten dirala. Eskuiean, aurre aldian, pati-
ñara ematen duen beste ate txiki bat.*

LENENGO IRUDIA.

Anñon.

*(Ezkutazapia altxatzeakoan, Anñon, saferako atian kanpora
izketan balego bezela. Gero auferatzen da).*

Anton. —Aterako ote gera bada? Abek ixtiluak oraingo lege
befi txatxu abekin. Ezin gintezke oñela iñola ere mol-
datu. Ez gera aterako!

Nola bada? Sagardua upelategira ekañi ta andik den-
bora puska batera etoriko dira *zinta* traste batekin,
eta, neurtu batera, neurtu bestera, lumeruak egin. pa-
pela zikindu, ta... oñela asmatu oyek zenbat sagardo
dagon bañeren? Ori da, neri suguña neurtu, ta zer jan
detan asmatzia bezela.

Okefena da beñiz, beti sagardo jabien alde kontuak
ateratzen dituztela; bai noski, nik baño obeto esku az-
pitik ematen diyetelako. Oraingo jendiak dana bada-
kitela uste dute, ta ezer ez dakite...

Orain, sagardua dan edo ez dan ezagutzera, *mues-
trak* eraman-azitzen dizkigute zereko zeraren, zerien,

— 4 —

zirien..., zera, guazen, *klarinete kaniketakua*... edo dana dala. Ayek omen dakite... Beren bizi guztiyan ez zuten gero baso erdiren bat edango ere ta. Oyek guri erakutsi zer dan sagardo ona!

Obe luteke Peño Atraka'ri deituko baliyote; aŕek obeto ezagutuko luke bai, ona edo txafa dan, dozen erdi bat baso edan ezkeru.

(*Baŕika aŕeko kadiran exertzen da*).

BIGAŖEN IRUDIA.

Anŕon ta Peño Atraka.

- Atraka.* (*Atzeko atetik sartuaz*).
—Eup!
- Anton.* —(Emen da bera). Kaxo, Atraka. Zer degu?
- Atraka.* —Bageala.
- Anton.* Itxasora gabe?
- Atraka.* —Bo! Galerna madarikatu bat atera dik, eta legoŕian gelditu gaituk.
- Anton.* —Bejoindaizutela; urtara ezin danian, sagardotara.
- Atraka.* —Askoz ere segurugo dek.
- Anton.* —Ez zekiat bada; urtan ez aiz beñere ito, baña.....
- Atraka.* —Ik zer dakik?
- Anton.* —Mutl, ala uste nikan beñepin.
- Atraka.* —Norbaitek esango zikan da.
- Anton.* —Bai; nik buruan ala zeukat; ez aizela beñere urtan ito; baña, alakoren batian, sagardotan itoko aiz.
- Atraka.* —Ederki eman ere! Ez bazekiat bada nik yayo igari!
- Anton.* —Legoŕian bai, legoŕian.
- Atraka.* —Tira, tira; befiketa gutxi ta bete baso bat.
- Anton.* (*Basua garbituaz*).
—Zenbatgaŕena?
- Atraka.* —Orain sartu nak, eta zenbatgaŕena?
- Anton.* (*Betiaz*).
—Ez al dek lenokoik?
- Atraka.* —Ez gizona; lenokuak... danak edan nizekidan.
- Anton.* —Ez diat ori esaten. Galdetzen nikan lenokoik ez dekan zor.
- Atraka.* —Bai zera; aŕantzaliak oso ondrarubak gaituk. Ez degunian—garbi esatia obe dek—ez diagu pagatzen; baña, degunian... (askotan ere ez)

— 5 —

Aurtengo neguan ere, nik arapatzen detan bixigurik aundiarena iretzat izango dek.

Anton. —Juan dan urtian bezela: neretzako ekañi, zuek jan eta afeñin edan zenuten sagardua pagatu gabe iges egin... To, to...

(Basua emanaz. Atraka'k edaten du kondua luñera botiaz).

Ez nak ni legoñeko arantzaliakin fíyatzen.

Atraka. —Ez dek legoñeko arantzaleik izaten.

Anton. —Ez zekiat bada, Joxe Pipax'ek legoñian, itxasuan baño lupi geyago arapatzen dizkik.

Atraka. —Pipax'ek... nai duelako. Gizarajuak amaika mixeri pasatzen dizkik; lenguan ere geyegi jan eta... gosiak gelditu.

Anton. —Bai; ta pagatzerakuan gogoratzia aztu.

Atraka. —Gizon ori baño drolerorik ez diat ikusi. Beti beñike-tan ariko uke, belañiyetatik itza dariyola, ta batea edo bestea, pagatu gabe iges egiteko moduba egiten dik.

Anton. —Oyek beliarena egin, eta, gero sagarduen kontuak exkax. Nagusiyari pagatzeko beñere dirurik osatzen ez. Batetik neurtzeko usariyo beñiyakin ogei ta bost kargako upelari ogei ta amar eman...

Atraka. —Ez dik karga txaña euki biar.

Anton. —Eta gero, jariyuak eta mermak, eta sagardua sartzia gure kontu, ta upela garbitzia ta sebatzia, ta...

Atraka. —Ortara ezkeru, ustu ere obe zenuteke zeok egin.

Anton. —Anbat ori ere.

Atraka. —Baña, azkenian, zuek negar asko egin afeñ, erostu-nak berdindu biar izaten dizkik zuen exkasiyak.

Anton. —Baita zera ere.

Atraka. —Bai, bada; baxo txikiya jañi, ta ura ondo betere ez, botiñetan gutxi gora berako neufiyak, eta... beste txi-fiyo asko.

Anton. —Gaurko egunian pasako dituk neufi kontuetan; emen dituk beti poto lege beñiko oyek ikusteh, eta edozein gauzen gatik, zapla, *multa!* Lenguan ere, pa-tña zikiña zegolako bi pesetatzar multa!

Atraka. —Oñelakuan zelaoriari baxo pare bat eman ezkeru ixilik pasako dik.

Anton. —Batzuek, bai; baña, badek galego buru aundi bat... gaxtuo dek zezen napaña baño. Bere parajetik onera

erdi gosiak etori ukan, eta orain puru aundiya ezpañetan duela, markesa diruiyela or zebilek pasiatzen kalietan.

Atraka. —Eta ofenbeste zikin al zegon patiñan?

Anton. —Bai, zera! Dozen erdien bat legatz buru, sardin ustel batzuek, eta ofelako beste zerbait... zelaoriak berak kraka geyago zeukakan txapelian.

Atraka. —Orduan, emendik aufera maiz garbitu biarko dek.

Anton. — Bai; beti garbitzen ari nak, baña nik garbitu ala, goiko jendiak zikintzen ziatek.

Atraka. —Ayei ere multa eman azi.

Anton. —Bai baña; sagardua emendik eramaten ditek, eta asafetu ezkerro ez itutek geyago etofiko.

Atraka. —Orduan oyei bai neufiyetan txixkatzia, e? Patiña garbitzia ere, sagardotan kargatuko diyotek?

Anton. —Sagardo jabiak bai, kargatzen zizkiak ogei ta bost kargako upelian, ogei ta amar.

Atraka. —Ik befiz guri ogei ta amaika, ta partira.

(Patiñan zerbait erori danen ots aundi bat entzuten da).

Anton. —Zer da ori?

(Patiñako atera joaten da).

—Oi! Arkumia ziruiik.

Atraka. —Txefikumia dek.

Anton. *(Isekaz).*

—Bai, zera, piper moñuekin.

(Bañenara sartu ta beñero ateratzen da).

—Katuba dek!

Atraka. —Ja! ja! ja! Iyiya asmatu ukan!

Anton. —Ez dek orain inor etofiko ez, mokuu goxo ofen biñ. Egunero emen zebiltzik alkandora erori zayotela, edo pixoyala, edo...

Atraka. —Urdai azpikoren bat.

Anton. —E! Gauz oyek ondo gordetzen dizkitek, bai... alakorik balitz, azkar garbituko nitek patiña.

Atraka. —Baita urdai azpikua ere.

Anton. —Orain, nik, oyen zikiñak garbitu egin biarko dizkiat.

Atraka. —Utzi zak, etofiko dituk...

Anton. —Bai; etofiko dek... zelaoria bi pesetan biñ.

(Eñatza artu ta garbitzera dijua).

Atraka. —Ofela aterako aiz!

— 7 —

Anton. —Garbitze ezkeru atera biarko diat. Bitartian egin zak faore sagarduari kontu artzia.

(Patiñara juaten da).

Atraka. —Ba, bai! Ni emen nagon bitartian ez det sagardorik alpeñik galduko.

IRUGAÑEN IRUDIA,

Peño Atraka.

(Atraka'k baiñara ondora juan, kadiran exeri, ta baso bat betetzen du).

Atraka. —Orain ere, aterako naiz bada ni. Au mauka! Txotx befiko sagardo onekin, Anton gizarajuari ziriya sartzen diyo.

(Baso betiari begiratuaz).

Sagardo onek bada ez du ain kolore fiña... Neretzat, emenguak ona izateko lasto koloria izan biar du; ala da fiñago ta argiyago... Esan zagun gofi antxequak ere ez dirala txarrik, gorputz geyagokuak dira beintzat. Oñ befiz Asturias'kuak, ez izan añen kolorez txit gain gañekuak, eta gañera metxuak, alaz guztiz ez dira txarrik ez izan ezkeru pasatuak.

Gaxi puntukuak gustatzen zaizkit... baita goxo antxequoak ere; ta sagardo gafatz, txinpartak botatzen dituen ura, azkeneko Amasofañen saldu zan bezelakua... Ura, ura gauza ura, ura zan ura urik gabia.

Esan zagun, besteren bizkar izan ezkeru, edozein edateko pronto nagola; baita eskuetan daukaten oliyo kolore au ere.

(Edaten du.)

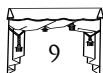
LAUGAÑEN IRUDIA.

Peño Atraka ta Tanti.

(Tanti zelaoria da, ta totel itzegiten du. Atzeko atetik sartu, ta beti bilduraz, kanpora begira ate ondoan gelditzen da).

Tanti. —Etun on etxetuak.

Atraka. —Oi! Tanti, i al itzan? Norbait zala uste nikan.

— 8 —

Tanti. —Alatañetan Ataka sadaldua talten. *Tomeltiante* taltu al aiz?

Atraka. —Zer edo zer egin biarko diagu ofenbeste alper mantenduko badegu.

Tanti. —Pataitalena. Bela tadaldoteyan eta...

Atraka. —I nun ago bada?

Tanti. —Talto batian etoli nak oldia; tia ekatzak bato bat, eta baniak kolika kolika.

(*Atraka'k basua betetzen du, ta Tanti'ri eskeintzen diyo. Onek artzera egiten du, baña ez du artzen*)

Atraka. —Ez zerate gaizki bizi alper txar oyek.

Tanti. —I betela. Atzo le teatuan egon oldu bata alte, ta gaul goitian teyetan kalea otea.

Atraka. —Teatruan e? Obe dek bai lanera baño ara juan.

Tanti. —Aintze uten totia.

Atraka. —Gauza politak egingo dizkitek, e?

Tanti. —Tiltuan, tiltuan... mutil, an bai edelki: taldiya atea toli ta toli, ta deo tomediantia dañian, eta taldiya toli ta dizonat talto, ta tlapuba tali ta talto, ta deo matila ta talto, deo utaya ta talto, ta...

Atraka. —Gero barika...

(*Au guziya presaka*).

Tanti. —Ta talto.

Atraka. —Gero upela.

Tanti. —Ta talto.

Atraka. —Mutil!!

Tanti. —Ta talto, ta talto, ta talto!!! Ta beti toti batian!!

Atraka. —Bejondaikala!

Tanti. —Ez zea, teato tikiyan betela: beliketari asi tolti t'eldiyetan, eta itildu bae amabi t'eldiyak alte... ta etitek eiten talto tiki batele... eta onenbete ele.

(*Salto egñaz*).

Atraka. —Eta ayen beriketarik entzutiagatik pagatu?

Tanti. —Oli, oli!

Atraka. —Pagatu gabe kai aldian entzuten dizkiagu (batere ez dakitalarik) ayek ez bezelako beriketalarayak.

Tanti. —Baña, tiltuan... mutil, ula, ula dauza! sotatik tintilik dizona, ta buluba anken dañian tali, ta deo estubak buluben dañian, eta alen dañian tliapa, ta tlipen dañian abua, ta...

— 9 —

- Atraka.* —Mutil...
- Tanti.* —Eta deo talto!
- Atraka.* —A bai! Ortik auferakua bazekiagu.
- Tanti.* —Gauz oyek dodolatzian sadaldua elateko dodua editen zat.
- Atraka.* —To bada, to! Ordu bete ontan emen zio!k zai.
- Tanti.* —Etatzat.
- (*Besua luzatzen du; baña, basua artu baño len, atera begiratzera juaten da, ta lariturik oju egiten du.*)
- Eletiolia! Eletiolia! Batiak ni!
- (*Atzetik laslerka juaten da.*)
- Atraka.* —Ja! ja! A zer ikara! Ori bai dijuala toli ta toli, talto ta talto. Ja! ja!... Eta orain, zer egingo det nik baso onekin?.. Alpefik galtzia baño, alpefik edatia obe dala esan oi da, ta..... edan egin bearko.

BOSGAÑEN IRUDIA.

Peño Atraka, On Jeolimo, gero Anñon.

Peño edaten asten danian On Jeolimo atzeko atetik sartzen da. Orduan Peño'k, basua gordiaz, patin aldera egiten du.)

On Jeolimo—Jaungoikuak egun on dizutela.

Atraka. —(Oi ! Sagardo jabia !) Bai, jauna, patiña garbitzera oraintxe juan da; beriala deituko diyot. Anñon !

On Jeolimo—Emen al dago Anñon?

Atraka. —Bai, jauna, bai; beriala etofiko da. Anñon! Anñon !!

Anton. —Nor da?

(*Anñon patiñako atean azaltzen da; uste gabeen Atraka jo-tzen du ta basua botatzen diyo.*)

Biyak. —A !

Anton. —Katuentzako al ukan ?

(*Nagusiya ikusten du.*)

—(Oi! Nagusiya !)

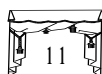
(*Patiñara iges egiten du.*)

Atraka. Iya ixuri ukan.

(*Anñon'en ondolik patiñara juanaz.*)

On Jeolimo (*Atetik Anñon'i ojuka.*)

—Anñon! Anñon! Nora zuaz?

— 10 —

Anton. (Patiñak biurtuaz.)

—Nagusi jauna, barkatu beza, ez nuen ikusten ere.

On Jeolimo—Ordu bete ontan emen nago zure zai.

Anton. —Eta, ez al du nere andria ikusi?

On Jeolimo—Ez.

Anton. —Ez da bada ordu laurdenik ere alde egin duela...
zerera jua da, zereko zerera.....

On Jeolimo —A, bai!

Anton. —Ez, jauna, ara ez, bestera. Azkena neurtu zan upeleko sagarduen muestra eramatera..... Bestiakin aña denbora pasatzen badute, datoñen udaberriyan saltzeko moduban izango degu, jauna.

On Jeolimo—Presa eman biar zayote bada.

Anton. Nik uste det, jauna, presa baño, txanpon batzuek ematia obe.izango litzakela.

On Jeolimo—Ori ez da ordia ondo egiña.

Anton. —Groñi-groñi ere, ez zan ondo egiña bana, or ibiltzen zan kalei kale, bere konkofa bizkafian zuela.

On Jeolimo—Begira, Anton: guri komeni zaigu lenbailen saltzia, ta al dan modurik onenian.

Anton. —Bai, jauna, bai. Al dan merkiena.

On Jeolimo—E! Neretzako modurik onena, al dan gaixtiyena da.

Anton. —Bañan, saltzeko modurik txarena ere bai.

On Jeolimo—Edariya ona izan ezkeru, pixka bat gaixtixiagu izan afen, azkar saltzen da.

Anton. —Nik ez det konprenditzen jauna; ontan andria baidago oitua.

On Jeolimo—Ori gauza eñexa dezu.

Anton. —Bai jauna; upel ortatik ogeita amar karga ateratzia baño eñexagua.

On Jeolimo—Zergatik, ordia?

Anton. —Ogeita amar kargik sartu ez dira ta, aterako ez diralako, jauna.

On Jeolimo—Aterako ñra.

Anton. —Beofi, bai, aterako litzake alakorik balitz; baño, nola nai du ez dan tokitik ateratzia? Sagardua upelian jayotzen dala uste al du bada? Upelian geyenaz ere *batayatu* egiten da, jauna.

On Jeolimo—Bañan, gizona, nola ari zera izketan? Upela neurtu beñiya bada.

— II —

Anton. —Oyek zer dakite? Zintakin upela neurtu? Nik, alare, galtzen neufiyak artzen ari zirala uste nuen.

On Jeolimo—Neufirik xuxenena orixe da. Orain artekua saltza bat besterik ez da izan; eta ořela zuek kuartotxuak egin dituzute.

Anton. —Bai; guretzako beti saltxa, ta jakiya beořentzat.

On Jeolimo—Orain gauza askoz ere garbiyagua da.

Anton. —Xaltzik ere ez orain!

On Jeolimo—Alabaindikan ere, bakoitzak bere kontuak atera biar ditu.

Anton. —Nai dituen kontuak atera ařen, ez du ortik ogei ta amar kargik aterako.

On Jeolimo—Begira, nik ez det ořekin egitekorik. Zuek, saltzen, kontuz aritzen bazerate, gauza ondo aterako da. Iku-siko dezu.

Anton. —Nai du ezetz?

On Jeolimo—Ez; nik bayetz nai det.

Anton. —Ni kontu guztiyakin ariko naiz, eta ikusiko du zer gertatzen dan.

On Jeolimo—Ia, bada.

SEIGAŘEN IRUDIA.

Anřon, On Jeolimo ta Joxe Pipax.

Pipax. (*Atzeko atetik sartuaz*)

—Atrakatu, ta *fondo* eman biar degu ementxen.

On Jeolimo—Emen al zera *alporja*?

Pipax. —Ondo ta beoři, On Jeolimo? Ondo serbitzeko. Ba, jauna, bai.

On Jeolimo (*Atzeko ate aldera juanaz.*)

—Ja! ja! ja! Beti txoro, beti ořela.

Pipax. —Bijua ondotoxo. Kontuz ibili e? itxaso gaixtua dago-ta.

On Jeolimo—Zu kontuz ibili, zu..... *mariatu* gabe.

Pipax. —E! Atuajia jakiřen gařian dago.

On Jeolimo—Ariyo, Anřon. Esanak esan. Ia xuxen ari ta zer atez ratzen dan.

(*On Jeolimo atetik juaten da.*)

— 12 —

Anton. —Ni nere iritzian nago jauna. Bijua ondotoxo.

(Anñon barikaren auffera jua eta exertzen da. Pipax alderatzen zaio.)

Pipax. —Kaxo Anñon: zer gizon modu? Ekatzak baso bat sagardo, lo ez baldin baago.

Anton. —Lo niok.

Pipax. —Oi! Ez dek gero batere ezagun. Badiruik ametsetan abilela, bañan..... lotan, ez.

Anton. —Mutil, utzi nazak pakian asafe niok eta.

Pipax. —Aixkiratzen lana. Ni ez nak beñere asafetzen; ni beti umore onakin..... Orain ere, abiyadurik batere artu gabe..... edango nizkikek sei baso sagardo bata bestien ondoren.

Anton. —Edan obeto egingo dituk, bai, pagatu baño.

Pipax. —Begira zak bada. Neri ez zaak gustatzen zoñik iñon izaterik, eta ezta..... pagatzerik ere.

Anton. —Ori dek!

Pipax. —E! Txifixtatu egin nak. Ez nikan ori esan nai.

Anton. —Nai ez dekala egiya esan dek.

Pipax. —Gizona, gaur baño pobriago izan gaituk bada. Dirua obeto zeukagu agiñeko miña baño. Atxuari atera zizkat zazpi kuarto, txiki bat ardo ta laurdeneko opila erosirik amaiketakua egiteko; ta, beste zazpi mila duro banitu, ez nikek ire inbiriyyik izango.

Anton. —Aizak, i: ta sagardua zerekin pagatzeko asmua dek.

Pipax. —Gai ofetzaz gero itzegingo diagu.

Anton. —Ez diat emango.

Pipax. —Oñenbeste ez aiz fiyatzten?

Anton. —Ez, ez, ez! Ez diat emango.

(Pipax'ek alde guzielara begiratzeu du, ta txoko batean makil koxkor bat ikusi, ta bere afekin Anñon'i juaten zaio.)

Pipax. —To makila, ta, koxka egin agiyok, e? ta.....

Anton. —Ez nak ari! Makil ontan edo itxasoan egin, bat dek.

(Pipax'ek makila lufera botatzen du.)

Pipax. —Pagatuko diat bada. Baso baten jua etofiyagatik oñenbeste zalaparta. Ona ago i, nik bezela zazpi mila duro artzeko izateko.

Anton. —Norengandik?

Pipax. —Gobiernotik.

— 13 —

- Anton.* —Nola?
- Pipax.* —Sekulan ezer ez diat artu, ta artzeko nagolako.
- Anton.* —Lenbiziko artzen dekanian etofi adi bada, ta orduan emango diat.
- Pipax.* —Gizona, pagatuko detala bein esan ezkerro, ez al aiz fiyatzzen?
- Anton.* —Ez nak fiyatzzen, ez.
(*Baso bat sagardo ematen diyo.*)
- To. Bañan ez aiz gaur emendik aterako pagatu gabe.
- Pipax.* (*Basua artuta.*)
- Aterako gaituk!
- Anton.* —Zelaoriari deituko ziuat.
(*Pipax'ek sagardua edan, kondua lufera bota, ta baso utsa Anñon'i ematen dio.*)

ZAZPIGAÑEN IRUDIA.

Anñon, Joxe Pipax eta Peño Atraka.

- Atraka.* (*Eskuiko atetik (patiñatik) ateriaz.*)
- Juan al da?
- Pipax.* (*Pipa pixtuaz.*)
- Ez; Joxe nak, legoñez.
- Atraka.* —Legonez, itxasoz baño obeto izango ditut bai, zuen treñeroko jendiak.
- Pipax.* —Gure treñeruan bezelako jende lirañik ez dek kostanta guziyan, eta panpañoikeri gutxi atera biar dezute ba-ezpako afantzale zarpatzu oyek.
- Atraka.* —Ixilik ago. Zuen artekua izatia lotsatu biar dik eta.
- Pipax.* I egongo aiz ixilik, i.
- Atraka.* —Nai badet.
- Anton.* —Asi al zerate?
- Pipax.* —Askorik ez amar urte abetan.
- Anton.* —Bazekiat zer esaten detan.
- Atraka.* —Onak ez daki ordia zer esaten duen. Asto! Babo!! Lukainka!!!
- Pipax.* —Ala banitz jango nindukek.
- Atraka.* —Ez aiz ordia jateko ona.
- Anton.* —Ez dek bada txara edateko.

- Atraka.* —Ofetarako, bai; ta tabernan zalaparta dariyola, bere gezuñezko aziyuak kontatuaz jendia engañatzeko. Itsasuan, itsasuan ezagutzen dek zein dan gizona.
- Pipax.* —Gauz ona izateko afunka geyegi dabilek. Exkoteko kalan abilenian, eta mendabal zakafa ateratzen due-nean ez dek ofenbeste agertzen buruba.
- Atraka.* —Ik baño geyago.
- Pipax.* —Ederki eman ere.
- Atraka.* Mutil, pipa besterik ez zaik ikusten ta.
- Pipax.* —Lenguan ere, zer ordutan ziñaten *Xuexteko* kalan?
- Atraka.* —Guk ordubata t'erdian belatu genikan, eta bide erdiraño oker oker, *auuu.....* etofi gindukan. Eta bat batian *kalma!* Txapela bete aize naikua etxera etortzeko, ta, aguantian ler egiten etofi biar!
- Pipax.* —Gu, befiz, zuek baño nekezago irten afen, laja zuek atzian, eta efiya bixtatu zenuteneako, bi puntetan gindukan.
- Atraka.* —Ala dek, bai! Nik, alare, zuen txalupa afantzako baporía zala uste nikan, ire pipak botatzen zuen kiakin. Ofelako kaldera izan ezker, irabazi biar estropada.
- Pipax.* —Eta beste kalan?
- Atraka.* —Zeñetan?
- Pipax.* —*Baztar-kantinan.*
- Anton.* —Kantinan ez, baño, sagardotegiyan alkar topatzen dute abek.
- Atraka.* —Mutil, ez zakala ori aitatu, baztar guziyak zofez betiak daukazkit eta.
- Pipax.* —Ire andriak aña ogi ez diagu bada zor, zuek bezin lotsagabiak ez geralako.
- Atraka.* —Ogiya? Ire amak obe zikan ire tokiyan sei librako ogi aundi bat egin balu.
- Pipax.* —Ona bada emen gizon galanta. Iñon kabituko ote da? Etxe-efenta pagatzeko baño ofetarako obia aiz.
- Atraka.* —Befiketa gutxi gero emen, e! Bestela emango diat begiondoko bat.....
- Pipax.* —Gauza izan biar.
- Anton.* —Ez gero emen okasiyorik jafi.
- Atraka.* —Ago ixilik, kintua!
- Pipax.* —I egongo aiz, bobiskum!
- Atraka.* —Katilu, ez besteren katilu!

— 15 —

- Pipax.* —Astua!
- Atraka.* —Babua!
- Pipax.* —I bezelakua!
- Atraka.* —Emango diat!
(*Eskua altxatuta.*)
- Pipax.* —Artuko dek!
(*Pipax ek ere eskua altxatzeu du. Oñela pixka batian al-
kafi asafe begira egongo dira, ta bat batian adizki-
detzen dira.*)
- Atraka.* —Edan zangun baxo bana.
(*Barikaren ondora juaten dira ta Anñon'ek bi basuak
ematen dizkie. Atraka'k artzen ditu, ta lenbizikua
Pipax'i ematen dio.*)
- Anlon.* —Beti bezelako azkena aben efomeriyak: itsasuan asi
ta sagardotegiyan bukatu.
- Atraka.* —Anñon: patiña txukun-txukun utziko ukan?
- Anlon.* —Bai, zera; lenbiziko bizitzako atsua befiketa dariyola
asi dek, eta ez diat ezer egin; katua ta beste zikiñak
bertan gelditu dituk. Inñor etortzen bada goxua zio.

ZORTZIGAREN IRUDIA.

Anñon, Pipax, Atraka, Tanti ta gero Patxi.

(*Atraka ta Pipax'ek sagardua edan ondoren konduak atze-
ko ate aldera botatzen dituzte. Une onetan Tanti atze-
ko atetik sartzen da, ta bustitzen dute.*)

- Tanti.* —Bapo! Plei edin natute.
- Pipax.* —Oi, Tanti! Zer egin ditek?
- Atraka.* —Txantxetan ukan.
(*Atraka'k bere baso utsal Anñon'i ematen dio. Ondoren
Pipax'ena artu ta berdin egiten du.*)
- Pipax.* —*Multa* eman akuyok.....
- Anlon.* —Neri?
- Tanti.* —Bat eo bati bialko. Ez takizute zer pata taitan.
- Pipax.* —Zer bada?
- Tanti.* —Badakik, Ataka: len itan naitenian, nola eletiolia
ikutita, kolika atela naiten, e?
- Atraka.* —Bai; emengo sagardo jabia.

— 16 —

- Anton.** —Emen izan dek.
Tanti. —Aren idesi ateaten nak, eta bete ikiñan kabua alatañetan.
- Atraka.** —Orduan *talto* egin biar ukan.
Tanti. —Deitu, ta daldetu ziat: “Zer tabiltza tadaldote-gian?” Nik ter esan tatin ez, eta patiña ikusten nitala esan tiuat, eta..... tikiña daola.
- Anton.** —Gezufa!
Pipax. —Anñon, txautu au.
Anton. —Zikiñago daukak ik mutufa.
Pipax. —Ikusi zak.
- (*Tanti patiñara juaten asten da. Anñon eta Atraka’k ez diote uzten.*)
- Atraka.** —Eta, guazen..... kabuak zer esan dik?
Tanti. —Bi peteta multa emateko; ta ona papeleta. Ia oain bi petetak teñek ematen dikian.
- Anton.** —Nik ez peñipin.
Tanti. —Bialko.
- (*Tanti befiro patiñara juan nairik asten da. Anñon eta Atraka’k gelditu arazitzen dute.*)
- Anton.** —Ez txinistu!
Atraka. —Pipax’ek emango dizkik.
Pipax. —Ba bai; ankak erantzi ta beriala emango dizkiat. Zertan nai dituk, ufetan edo ziñafetan?
- Tanti.** —Beliketa gutxi. Bat edo batek eman bialko titiak.
Pipax. Mutil, papela *kanbiyatzeko* esaten nikan.
Tanti. —Papelik *tanbiyatu* gabe fumatzen diat nik.
Pipax. (*Pipa erakutsiaz.*)
- Nik befiz, paperik gabe.
Tanti. —Enak ni emendik juango bi petetik bae; ta ba ezpale patiña ikutea niak.
- (*Tanti’k irugafen aldiz patin aldera egiten du. Anñon eta Atraka’k geldi arazitzen dute.*)
- Anton.** —Ez dek ikusiko; ik gezufa esana ez diat nik kulpik.
Atraka. —Garbiya zio.
Pipax. —Utzi zayozute.
Tanti. —Utzi bialko!
- Atraka.** —Zertara juan biar dek, garbiya zio eta.
Tanti. —Oli etekiak.
Anton. —Zertarako esan diyok bada zikiña dagola?

— 17 —

- Tanti.* —Betela etikan tinixten ta. Tia, tia, ikustea niak.
Anton. —Anjela Maria! Ez dek ordia ori kontua.
Pipax. —Zer da bada, kantua?
Atraka. —Ez, katua.....
Anton. (*Atrakari abua tapatuaz.*)
 —Ago ixilik!
Atraka. —Ez uala; orain garbitu dik.
Tanti. —Ez al diatute utzi nai?
Anton. —Garbiya dagola. Ez al dek aitzen?
Tanti. —Na ez paetute uti, eon; baña, enak ni juango bi petetik bae.
Anton. —Nai duenak emango dizkik, nik ez.
Atraka. —Gauz ořetzaz itzegingo diagu.
Pipax. —Mutil; utzi zak kontu ori..... Naigabia pasatzeko edan zak baso bat; nik iri laguntziagatik beste bat ustuko diat.
Atraka. —Guazen.
Tanti. —Ekatzak bada bato bat; baña pagatu bialko dek.
Anton. —Ez txinixtu.
 (*Anřon'ek iru baso banaka Atraka'ri ematen dizkio. Onek artu bezela, lenengo biyak Tanti'ri ematen dizkio; ta onek lenbizikoa Pipax'i.*)
Pipax. —Sagardo au oso osasuntsua dek.
Atraka. —Sagardo eririk ikusi al dek?
Pipax. —*Sainetian* ezagutzen dek.
 (*Edaten dute, ta konduak bota ondoren Pipax'ek Tanti'ri, onek Atraka'ri, ta onek Anřon'i, artu bezela basuak ematen dizkie*)
Anton. —Onek egin digu ateraldiya.
Atraka. —Sařera, sařera egin dik onek.
Tanti. —Nik pagatuko itutala uste al dek ba?
Anton. —Nork bada?
Pipax. —Utzi zayozute tontokeri ofi. Nik emango dizkiat. To...
 (*Sakeletan begiratuaz.*)
 Ez diat emen. Astegunetako eřopetan utzi dizkiat.
Atraka. —Jayetakuak al dituk oyek?
Pipax. —Intzentzu egunetakuak.
 (*Anřon altxa, ta labak iruditegi aurřian biltzen dira*)
Anton. —Kanpana bueltakuak jotzen dituztenetakuak?
Pipax. —Bai.

— 18 —

(*Patxi mutil koxkor bat da, ta txixtuka ta bonbila txanpon batekin juuz atzeko atian azaltzen da.*)

Patxi. —Txopin bat sagardo.

(*Bařika ařian gelditzen da.*)

Anton. —Baniak beriala.

Pipax. —Tanti, ori dek gizon bortitza etofi aizena.

Tanti. —Beti betela.

Atraka. —Uste nikan jan biar ginduela.

Anton. —Txatxu oni begira.

Pipax. —Tira, tira; ez ofetaz geyago itzezin.

Atraka. —Ori dek; umore onak bi pesta bařo geyago baliyo dizkik.

Anton. —Baita.....

(*Patxi kaniřatik edaten asten da ta Anřon'ek ikusten du*)

—Zer ari aiz?

Patxi. (*Altxa ta botila erakutziaz.*)

—Txopin bat sagardo.

Anton. —Itxogon zak bada pixka bat. Aizyu ori egiten beřiz ikusten baat, zatituko at.

Atraka. —Bi pesetak ofi atera.

Tanti. —Oli!

Pipax. —Tanti: zuek gizon jakintsuak zeatela ta.....

Tanti. —I bařon geyago.

Atraka. --Ez dek gaitz.

Anton. —Anbat.

Pipax. —Orain ere jokatuko diat bada nik, zein dan geyago bertsuetan.

Atraka. —Ia?

Anton. —Ori, ori.

Tanti. —Zuek oldia batalitalak betela tantaten detute.

Atraka. —Nola, bada?

Tanti. —Neli mutikakin dustaten zat.

Pipax. —Zer musika?

Anton. —Tun-tunena?

Tanti. —Eliko mutikak tote ituenak. Opela eta! Timploniak eta!.....

Pipax. —E! Bertsolariyak ez ditek kantatzen ofelako doņuetan.

Tanti. —Batalitalak dialako.

Atraka. —Ia bada, bakoitzak bere doņuan kantatuaz, zein dan geyago.

— 19 —

- Pipax.* —Baita ofetara ere, egingo diat.
Tanti. —Etali txafá zæukat oldia..
Anton. —Oñenbesteañoiko kantuak egin bear al dituk?
Atraka. —Oñengatik asi zintezteke, bai. Tira, tira, asi.
Pipax. —Ni asiko nak.
Anton. —Geran bada.
Pipax. (Abestuaz.)
 —Tanti zera zu gizon bikaña
 Bi peseta eskatzeko,
 Baña, izan du Anñon'ek maña
 Zuri gaur ez..... iñondik iñola
 ere patiña zikiña zeguelako
 eskatu dizkatzun diruak
 pagatutzeko.
- Irurak.* (Pafez.)
 —Ja! ja! ja!
Anton. —Non zuen oñek azkeneko efematia!
Tanti. —Oli daizki!
Tanti. —Ja! ja! Asnas batian kantatzeko naikua egin dik.
Pipax. —Orain, Tanti'ren txanda.
Atraka. —Ia, nola egiten dekan.
Tanti. —Neli ez zaat batalitalak betela dustatzen.
Anton. —Dakikan bezela bota zak.
Pipax. —Geran, geran, oztu baño len.
Atraka. —Ala!
Tanti. (Bi estultxo egin eta pixka bat itxogon ondoren, abestu-
 tzen asten da.)
 —Dure etxian baziot
 Matinabat tatel
 Matinabat titel
 titel, titel, ti-tel, ti-tel.

BEDERATZIGAÑEN IRUDIA.

Lenguak eta On Jeolimo.

(On Jeolimo atzeko atean azaltzen da, ta laubak pafez alde
 batian, eta Patxi kaniñatik sagardua edaten arkitzen
 diñu. Bereala Patxi'ri erazotzen diyo.)

On Jeolimo —Zer da modu au! A, likixkeriya ez besterena!

— 20 —

- Tanti.** —Eletiolia!
- Anton.** —Nagusiya!
- Pipax.** —On Jeolimo!
- On Jeolimo.** (*Patxi eskumakilarekin juaz.*)
—Emango diat nik orain!
- Patxi.** (*Bonbiñ artu ta negafez igesi.*)
—Ai ama! Ez det geyago egingo!
(*Atzeko atetik juaten da.*)
- Tanti.** (*Pipax'i.*)
—Bi peteta multa.
- Anton.** —Ai! Au tratua!!
(*On Jeolimo Anñon'i alderatzen zayo.*)
- On Jeolimo.**—Au al da modua?
- Pipax.** (*Tanti'ri.*)
—Neri zer esaten diak?
- Tanti.** (*Batera ta bestera dabiñela uste gabeen On Jeolimo'ri.*)
—Bi peteta multa.
- On Jeolimo.**—E?
- Tanti.** —Ai, ez! Barkatu. Oni.
(*Anñon'i.*)
Bi peteta multa.
- Anton.** —Ua ortikan.
- Tanti.** (*Atraka'ri.*)
—Bi peteta multa.
- Atraka.** —E?
- Tanti.** —Patiña tikiña. Bi peteta multa.
- On Jeolimo.**—Oñela, uste al dezu, konponduko gerala?
- Anton.** —Esango diyot, jauna.....
(*Era onetan gelditzen dira: Atraka la Tanti, eriyetan eskuyean; On Jeolimo la Anton erdiyan; eta Pipax, bakarik, ezkeñean*)
- Pipax.** —Orain ere, beliarena egin biarko. Kai puntara guazzen bost eñal irabaztera.
(*Atzeko atetik juaten da.*)
- Anton.** (*Pipax dijuala ikustean.*)
—E! Pagatu gabe igesi dijua.
- Tanti.** —Oli bai, oli!
(*Pipax'en ondoren atzetik juaten da.*)
—Bi peteta multa.

— 21 —

Anton. Ori ere bai.

(*Atraka'k ere bestiak bezela egiten du, baña atean geldi arazitzen dute.*)

—Ez dek iges egingo, ez!

On Jeolimo Geldi emen!

(*Eskumakila altxatuaz.*)

Anton. Jaunak: ni ez nijuan iges egitera; nik neria pagatu-ko det. Ez naiz ni ofelakua.

AZKENEKO IRUDIA.

Anñon, Atraka ta On Jeolimo.

(*Irurak auferatzèn dira.*)

On Jeolimo

(*Atraka'gatik Anñon'i.*)

—Onek zenbat zor dizu?

Anton. —Onek.....

Atraka. —Nik baso bat.

Anton. —Besterik, ez?

On Jeolimo —Gizona, ori al da modua? Danen artian karga erdi-ren bat edan dute; ayek igesi pagatu gabe, onek, igesi ez egin afen, berdintxu pagatzen du; ta ofela kon-tuak juxtu ateratzia nai dezu?

Atraka. —Nik baso bat besterik ez det edan.

On Jeolimo—Atoz gero, upela ez dala ogeita ta amar kargakua, ta zintakin ez dala ondo neurtzen..... ta esatera.....

Anton. —Zer nai du bada? Gauz abek alegiñak egin afen gertatzen dira.

On Jeolimo—Nik ez det ofekin egitekorik, nik sagarduen diru juxtua biar det.

Anton. —Gu nola bizitzia nai du?

On Jeolimo—Lana eginda.

Anton. —Egiten degu, jauna.

On Jeolimo.

(*Aldi txiki bat oldozten egon ondoren.*)

—Begira, Anñon: ni zutzaz erukitzen naiz. Ezagutzen det, alde batetik, irabazi txikiya dagola, ta bestetik, alegiñak egin afen, *pegatzen* dizutela; bañan, alabain-dikan ere, nik neretik ezin emango dizut. Orain, ordia, biyak ondo aterako geran modu bat asmatu det.

Anton. —Ia. bada.

— 22 —

On Jeolimo — Baso bat txixkatzen dizutenian, baso bat ur bota;
bi egiten dizutenian, bi bota, ta ofela, zenbat sagardo
txixkatu, ainbeste ur bota. Era onetan zuk ez dezu
galduko, ta nik ere ez.

Atraka. — Guk bai ordia.

On Jeolimo — Nik nere baimena ematen dizut.

Anton. — Bai; beofek ematen dit; bañan, naiko al dute jaun
oyek?

On Jeolimo — Ori.....

Anton. (Jendiari.)

— Jaunak; ura botatzeko, beon baimena ematen al di-
date?

Atraka. — Ez! Ez!! Ez!!! Ez txinixtu!!!

Anton. — Nik besterik, ezin egin nezake bada,

(Jendiari.)

Urik nai ez badute
sagarduarekin
konpondu litezke
nagusiyarekin.

On Jeolimo — Sagardotxu ontatik
emango det anbat
pagatutzen badute
txikiko..... txalo bat.

Atraka. — Asten badira, jaunak,
txalo ematera
orduan bai egiaz:

Irurak. — ATERAKO GERA!

.....
EZKUTAZAPIA JEXTEN DA.
.....

A M A Y A .

ANTZERTI

EUSKEL-ANTZERTIAREN ILEROKOA

"LAÑO" TA "IZAR"

LIZARDI'TAR XABIER

"MAYA" -- Ayanbe'tar L.

"GUZIK GAXO"

Erderatik antolatutako bakañizketa

2'en ta 3'en Zenbakia

1932—Otsaila-Epaila

IĒKO BEĒIAK.

Efusitarak gure artean.

Norbait beldurtuko da idazpurua irakufitakoan. Ez ikartu, irakurle. Ez dira boltxebiki ala komunista goĒiak etofi zaizkigunak; Mosku'n aldi batean, ta orain Praga'n dauden antzezleri-taldea baizik.

Efusitar "lagundi" ori, Barzelona ta Madrid'en izanez geroz, Donostia'ko Kursal'en lau antzekizun eman ditu efusieraz noski. Ikusleak adi zezaten gure "Beorlegi" euskel-antzeslari bikaĒak, itzaufe, aintzin-solas bezela, erderaz azalpenak irakuri ditu.

Ostrowski ta Gorki'ren antzerkiak agertu dizkigute. Ostrowski'ren "*Txirotasuna ez da efua*" ikusten izan giĒan ta benetan antzezleri-talde ezin-obeairuditu zitzaigun. Bakoitzak ta guztiok osora zeatz ta bikain lan egiten dute.

Mintzatzen, ibiltzen ta egoten ba-dakite, batak ta besteak, antzerkiari atigafizko egiantza emanaz.

Ontan zer ikasia euskel-antzezleriak ba-dute, ta ez dala alpefik izango efusitafen iker-taldia derizkiot.

Bestela, antzerti tankeraz ta mamiz gauza befirik ez digute azaldu alegia Tairoff ta Soviet' eren ikastolarenik. Ufena bearko.

PARADA'ren beste antzerki beĒi bat.

Parada'tar Isidor idazle eza-gunak Biar ta Etxabe'rekin Bilbao'n Antzerti euskotar ta aberkoiari eutsi diona, antzerki beĒi bat idatzi du "*Ortzetik jausita*", euskera-erdera erabili-liaz.

"*Sabin-Etxia*'ko" antzezleri taldeak lenengoz agertu zun Deun Joseba egunez Bilbao'ko "*Campos Eliseos*" antzokian.

"Euzkadi" egunkariak dionez, antzerki oni, ikusle-entzuleak afera ona egin zioten, egile ta antzezleriak txalo ta zorion agur asko jasorik.

Gureak, ez epelagoak, bijoazkie.

PEDRO MARI.

Izen au dun antzerki-itun ta aberkoia Bilbao'ko "Euzko Gaztedi"-koak bein eta befiz azaldu digute bertako "*Campos Eliseos*" antzokian.

Beti bezela giza-taldeak atsegiĒez ta otzikaraz ikusi ditu "*Pedro Mari*"ren gertakizunak ta zorigaiztoko erioa...

AlabaĒan, Euzko Gaztedi'ko antzezleri-aldra'ren zuzendariak oar batzuk egin nai geniezkete.

Euskera geiago ezin sartu al dezakete "Pedro Mari"n?

ILEKO BERIAK

Guk uste degu nai ta naiezkoa dala zenbait agefaldi, euskeraz ipintzea.

Batez ere lenengo ekitaldiko agefaldiak; bigarren ekitaldiko Anita ta Pedro Mari'ren alkar izketak; ta baita ere irugarren ekitaldian, laburditar anaiekin biltzen dan uneko agefaldiak euskeraz ba-lira, askoz obeto belarira ta egiantzera (verosimilitud) letorkela gaude.

Onela izateko eragozpenak ba-dirala ba-dakigu; alaz gutiaz, era ontan "*Pedro Mari*" antzerkiak anitz irabaziko luke; ta euskeraz gutxi ala batere ez dakitenentzat, gaia ezaguturik ez litzake ain ulergaitza izango.

Gure iritzia ori da beintzat

Aztertzeale.

Euskel Teatroa Ustaritz'en

Berandu bederik, ez degu aipatu gabe utzi nai, Ustaritz'en, Laburdi'ko Kapitoaflaren eflan, Egubefi egunez ospatu zan antzerki jaia. Bertan, "*Oltzabeñian*" deritzan antzerki "misterio" ala eskutapena dalakoa antzestu zuten.

"*Oltzabeñian*" Blazy ta Hirriart J. jaunak sortua da ta euskeraz Elissalde "*euskeltzaiñak*" itzuli du.

Ustaritz'eko andereñoak añas ongi ta egoki beren arloak betetzen azaldu omen ziran.

Jo bide ortatik laburditañak

ta batez ere Blazy, Elissalde, Hirriart ta Garmendia jaunak. Emen dago "*Antzerti*" zuei laguntzeko.

Antzertia'ren bide beriak.

Antzertia beste ertiak bezela xe eraberitzen joan oi da, ta aufferapenak bilatzen, befizaleok beti-beti ez ba'dute asmatzen ere.

Gaur Paris aldetik datorkigun era befia aztertu zugun, arin bederik.

Iru talde "befizale" edo eza gutzen ditugu: "*L' Atelier*" "*Les Quince*" ta "*Arlequin*". Irurak "*efecto*" aundienak atera nai dituzte alik eta antzeslari gutxi ta bide efezenetatik.

"*Atelier*" taldekoak egiten duten "*Tzar Lenine*" ikustekoa omen da. Lenengo ekitaldian iru bat lau antzezleri ta zenbait txotxongiñlokin zapi beltzean, ondorengo izugafiak sortzen omen dituzte.

Beste oñenbeste, "*Les Quince*" taldeak antzeztutzen dun "*Bataille de la Marne*" rengaetik, esan diteke.

Alemaniko gudaroztea "gudari" bakar batez azaltzen dute, bañan Bach'eren "*korala*" entzuten da gramolan joa, gañerako guzia adierazten duna. Onela eratua dago antzerki ori ta ikusgari ta edefa dala orok airtortzen dute.

ILEKO BERIAK

Noiz sortu bear degu Euskal-
Erian gure antzertia'ri aufera-
pena emango dion antzeslari-
talde gazte ta ausarta befi bat?

NIK.

“Maitasunak” Victoria

Eugenia'n eta Ariaga'n.

Ez ditugu nolanaiko maitasu-
nak aitatu, Bafiola'ren “Mai-
tasunak” baizik. Antzerki au,
izenez Porto Riche'ren “*Amou-
reuse*” gogora ba-dakarkigu
oso bestelakoa da. Orain amar
bat urte idatzi zun Bafiola'k; or-
duko Donostia'ko “*Antzoki
zafean*” lenengoz antzeztua
izanik. Il onen, Epailaren 19'an,
Joseba Deunaren egunez befiro

antzestu dute *Euzko-Etxeko*
taldeak “*Victoria Eugenia*”
antzoki ede'ean.

Ta talde berak beste antzez-
kizuna Bilbao'ko “Ariaga” an-
tzoki bikañean eman du Berbiz-
kunde eguneko Abefi-jaiak zira-
la-ta.

Beraz “*Maitasunak*” Euzka-
di'ko bi antzoki apain ta aundie-
netan antzeztu dira, areto biak
bete-beterik zeudela, ta ikus-
leen txalo-jotze sutsuen artean.

Ga'rantzi aundiko gertakaria
da au gure antzertiarentzat ta
oregatik zorionik gartsuenak
Bafiola jauna, Euzko-Etxea'ko
taldea ta jaien eratzaleai bidal-
tzen dizkiegu.

Zale.

"LAÑO" TA "IZAR"

LIZARDI'TAR XABIER.

(PRÓLOGO)

(Recítelo una muchacha, cuando el público no sea completamente euskeldun.)

Señoras y señores... O bien: *Jaunak eta andreak*, como se dice en vasco, poniendo primero a los hombres, que son lo más importante del mundo, mal que a nosotras nos pese...

Señoras y señores... *Jaunak eta andreak*: ¿me dejaréis que os cuente un cuento?... ¿Sí?... Pues, escuchad.

Una tarde de jueves jugaban niños y niñas en el campo. Y no se hartaron de jugar hasta que anocheció. Entonces floreció en el cielo la hermosa luz azul de la estrella Venus—*Artizafa*—y bajo ella se veía una nubecilla, arrebolada aún por los últimos rayos de sol.

La chiquillería admiró aquel espectáculo, y, cantando un viejo aire vasco, se decía: “¡Quién pudiera subir al cielo y cojer esa estrella! ¡Y envolverla luego en esa nube tan bonita!... Pero, qué le vamos a hacer... Cuando *artizafa* aparece en el cielo, aquí abajo se convierten en estrellitas las luciérnagas, los *ipurtargis*... Cojamos, pues, *ipurtargis*, ya que no podemos alcanzar las estrellas de verdad...”

Pero un hada, amiga antigua del pueblo vasco, había escuchado conmovida la canción, y se presentó a los niños. Y díjoles que les iba a contar la historia de la estrella y la nube, de *Izar* eta *Laño*.

Izar y *Laño* eran dos hermanitos, chico y chica. Eran como dos pequeños trovadores que cantaban a todas las puertas bellas canciones vascas, recibiendo en pago dádivas sabrosas.

Y hé aquí que un día llegaron a un hermoso palacio. A cantar, como siempre. Pero les detuvieron. La dueña del palacio, una reina hermosa, estaba enferma, muy enferma, porque la mala voluntad de un su enemigo la tenía embrujada.

Entonces, *Laño* e *Izar* van donde su amiga el hada: la misma que miles de años después ha de contar a los niños de hoy este cuento, y ha de contarle en *euskera*, porque nunca aprendió otra lengua.

Y el hada les dice: “La reina puede sanar, pero hay un solo medio: hacerle sorber la hiel del dragón terrible de *Lezebeltz*.”

Laño—¡animoso *mutiko!*—se apresta a ello. Toma un hacha de plata, de manos del hada, y se encamina a *Lezebeltz*, que es una negra cueva. Le acompaña su hermanita, que también es muy decidida... Por ocultas veredas sígueles el hada, con muchas otras amigas de igual condición.

El combate es tremendo. Pero *Laño* vence. Al llegar a este punto del cuento, es probable que los chiquillos se entusiasmen y se pongan a danzar de puro gusto. Mas, muy pronto, un rumor fúnebre los detendrá. Y sabrán que *Laño* ha muerto también, desangrado por los horribles zarpazos que le dió el dragón.

Y entonces vendrán las otras hadas (¡ya vereis qué guapas!) trayendo el cuerpo del pobre chico, seguido de la hermana inconsolable. Y lo cubrirán de flores.

Y el hada mayor concluirá su cuento, diciendo: “¿Sabéis que fué de *Laño* y de *Izar*?” Pues, como ésta no le quitaba los brazos del cuello, con objeto de que no se separasen los elevamos al cielo, y al chico lo convertimos en nube arrebolada (*laño*) y a la niña en brillante estrella (*izar*). Y ahí los teneis desde entonces decorando nuestros más bellos crepúsculos.

Pero luego el hada dirá algo de mayor sustancia. Se dirigirá al público, a vosotros, señoras y señores, *jaunak eta andreak*, y os dirá: “La noche viene: el fulgor de la nube y de la estrella va apagándose. En nuestros montes ya no resuenan tan bellas como antaño las canciones de la Patria. Pero... vuélvanse estrellas los *ipurtargis* que estos niños han cogido, y nuestra noche será estrellada, claro heraldo de un amanecer radiante. Euskaldunes: sedlo cada vez más, y Dios esté con vosotros.”

Esta es la pequeña leyenda que vais a ver escenificada.

Bueno...; pero ¿no me aplaudís?

“LAÑO” TA “IZAR”

(IPUI ANTZEZGARÍA)

I.

ANTZEZTOKIA: Landa. Ilun-nabar.

LENENGO IKUSGAIA (linterna-plaka): ortzian izar eder bat, azpian odei gofizta duala.

IPURTARGIAK: or-emenka, inguruko sasi-lañetan.

NEXKA-MUTIKO TALDEA: zapia jasotzerakoan, margo-izpi aulez erdi-argitu ta nabarmenduak, zorlzi bat nexka ta beste ainbeste mutiko, artxai ta artxai-andre jantzian.

ORKESTAZ TA ABESTIZ: zapia jasotzeaz bat orkestak laguntzen diela ekin bekiote nexka-mutikoek “Artizafa zeruan” abesten:

Nexka-mutiko taldeak.—Artizafa zeruan
agertzen danean,
ipurtargia ere
izar da luñean.
O, zein eder, goikoa
ba'gendu mendean:
odei gofizta ortan
bil genezakean!..
Ipurtargia ar zagun, (Bi aldiz.)
besterik ezean.

ORKESTA UTSAK jarai bezakio.

DANTZA-ANTXEAN urbildu bitez nexka-mutikoak inguru-sastetara.

IPURTARGIAK ATZITUZ betoz beñiro erdira, ere-siaren ariora argiok darabilzkitelarik.

II.

ORTOTS LARIA (acordes-trueno), orkestak.

ARGITU BEDI ANTZEZTOKIA, tximistaz bezela, bat-bateko.

MAITAGARI BAT agertu bedi, atzetik, bekokian izar urdiña duala. Betor auñera, txikiek, agurka, bide-egiñaz, esku-argiak luzatzen dizkiotela.

Maitagariak.—Gabon, maiteok. Zuen ots gozo ofek erakafi nau.
basotik. Afigafia! Gaur dan egunean, euskal-kanta

— 4 —

zaafik dakiten umeak!... Nortzu zaituet, ba, aingeru eder oiek?

Mutiko batek.—(Aldamenekoa ukalondoaz jotzen dula.)—Esaiok ik.

Beste mutiko batek.—(Lengoari.)—I ni baño aundiagoa aiz!

Nexka batek.—(Aldamenekoari.)—Au ez den erikoa...

Beste nexka batek.—Enee, ez! Olako andre apañik!...

Maitagariak.—Etzerate ausartzen? Ez bildur izan. Maitagafi bat nazue: eztizuet ezer txafik egingo... Ia! Ik, txikien oiek, esango diak: nortzu zerate?

Guziek. . . .—(Pañe-pañustaka.)—Eneee!... Poñolooo!!...

Poñolo'k. . . .—*Urats bat auñera.*)—Andrea: euskaldun jatoñen auñak gaituzu. Argatik dakigu euzkeraz; argatik ere, euskal-kanta eder-askoak...

Maitagariak.—Ederki, Poñolo maxail-gofi! Txalo Poñolo'ri, ta txalo bere lagunei!... Baña orain, esadazute: abes-ti zaar gozo oiek nork asmatuak diran ba'aldakizue?

Nexka batek.—Gure eriko Mantoni zaafak, andrea!

(*Mutiñek, pañ-algara aundia*.)

Mutiko batek.—Tuntuna alena!... Ez, andrea, ez: Elizako organista jaunak!

(*Nexkaen pañ-algara aundiagoa.*)

Maitagariak.—Ez dezute asmatu: ez nexkaak eta ez mutiñok. Ik bai-ote-dakik, Poñolo, ain jakintsu aizen oiek?

Poñolo'k. . . .—(*Buruari azka, lotsatu-askirik*).—Nik,... egia esan,... ofenbeste ez dakit, andrea...

Maitagariak.—Ez?... Exeri, ba, guziok, eta nik esango dizuet ipui bat..., edefagoa!

(*Txiki guzik exeri bitez luñean.*)

Ikusten al-dituzue zeruan izar eder ura, ta, beean, laño goñixta bat?... Oietxen ipuia esan nai dizuet, ba: “Laño” ta “Izar”-eh ipuia, alegia.

Bein bai-omen-ziran, orain milaka urte, zuek bezelakoxe anai-añebatxo bi... Gau ta egun mendirik-mendi zebiltzan. Ara! bertan agertu...

BIGAREN ARGIRUDIA (*Linterna*): “Laño” ta “Izar” mendiz-mendi.

Nexka-mutikoek.—Oooooiii!..... (*Esku-argiak ikusgaiari zuzenduz.*)

Maitagariak.—Mutikoak “Laño” zun izena: nexkaak, “Izar”. Atariz-atari—naiz baseñi, naiz toñe-etxe—alkafekin

— 5 —

kantatzea zuten bizimodua. Amaika sagar eder, amaika lukainka gofi, ta txefiki gozo, ta oñanda zuri, ta gazta guri... sartzen zituen aiek zofo aundi batean!

(Nexka-mutikoei begiak biribiltzen zazkie.)

Bañan...

ORKESTAK, ukaldi labur bat (acorde preliminar.)

... entzun, entzun, “Laño” ta “Izar” kantari.

“NIK BADUT MAITEÑO BAT” ufutian, bik abestua, beetik ORKESTAK laguntzen diela.

BIGARENEAN, NEXKA-MUTIKO GUZIEK abestu bezate, abestiaren ariora esku-argiak darabizkitelarik.

IXILUNEA. Bfitro guziak maitagafiarengana adi.

Beñola... jauregi eder batean ateetara ziralarik...

IRUGAREN ARGIRUDIA (Linterna): Jauregiaufean.

Nexka-mutikoei.—Oooiii!! *(Leen bezela).*

Maitagafiak.—Bertan eřegin gazte eder bat gaixorik zegoala jakin zuten... Oso gaixorik eze, etsai zital batek begizkoa egiñik baitzegoan.

Ordun – adiskide baininduten – badatozkit basora galdezka, ia eřegiña iñola sendatu al-ziteken... Nik, baietz: baña, artarako, “Lezebeltz”eko dragoi izugafia...

Pořolo’k . . .—*(Luřetik jaikiaz)*—Andrea: Gure aitag “irantsugea” esaten du, ta ez “dragoia”...

Nexka-mutikoei.—Txissst!!!...

Maitagafiak.—*(Paře-algaraz).*—Bai?... Ondo zeok, Pořolo... “Irantsuge” esan zangun ba... Izan ere, oraingo umeok badakizute gauzez!

Lezebeltz’eko irantsugea, ba, il bear zutela esan nien: ta aren beazuna eřegiñari jan-arazi.

“Laño’k” bereala, baietz: berak ilko zuala!

LAUGAREN ARGIRUDIA (Linterna): Ziřarezko aizkorez.

Eman diot, bada, ziřarezko aizkora zořotz bat, eta an abiatu dezute bildur aundirik gabe, Lezebeltz’erako bidean bařena, “Izar” lagun zuala.

Ni ta beste maitagafi asko, aiek oarřu gabe, atzetik jařaika ginjoazkien.

— 6 —

Ontan, eldu gera Lezebeltz'era.

BOSGAREN ARGIRUDIA: Lezebeltz.

Nexka-mutikoek.—Oooiii!!... (*Leenetan bezela.*)

Maitagariak.—Dragoia... (ai! "irantsugea... Barkatu, Poñolo) esnatu-beñia zan. Irten digu bidera... Ai, ai, ene! Ango iskanbiñia lañia, ango buñuka gaitza!! Gogoratu utsak zoratu-arazi bear nauela uste!...

ERESI NAASI ANTZEZKORA jo lezake orkestak, azpitik, maitagariak liskara edestu-bitartean.

TXIKIAK URDURI ta gero ta adiago.

Sartu zaio arin "Laño"... Jo irantsugea aizkoraz, ta jas! lañu lakañean iñista... Altxa da erdika pizti zital ura, sabel nardagari gañean, ta...—Jainkoa bezak lagun, maite!—erpe zorotzaz atzitu dio iztañra, ta goitik beera uratu... Baña, mutilari... bost ajola!... Amoru aundiagor an dijoakio beñiro... Zanko gifañ gañean luzatu du gorpuztxoa, luzatu, luzaatu...! Gorpuzt-gañetik, besoak goitu ditu, aizkorari itsatsita... Ta, alako batean..., dzast! aizeari txistu eragiten ziola, ora amildu bat-batean aizkora, irantsugeari kaska-ezura autsi, ta zilañra lurpean ezkutatu arteraño!

SEIGAREN ARGIRUDIA: "Laño" garañe.

Ta, ora non dezuten irantsugea burutik luñari jo-sita, izatz kozkorduna azken-lañiez astintzen!

Nexka-mutikoek.—(*Poz aundiaz luñetik jeikiaz.*)—Gora "Laño"! Gora, gora, goraaa!!...

EZPATA-DANTZA mutilek, erdian, nexkaak inguruan, esku-argiak goruntz, ditutela

INGURUTXOA, bereala, guziek elkarrekin.

ORKESTAK lagunduta.

BAT-BATEAN, ORKESTAK ostots bat.

ZAZPIGAREN ARGIRUDIA: "Laño" ilda, "Izar" negarez.

TXIKIAK GELDI

IL-ERESI LABURA. (*I-eresi ori egin ditek, "Nik badut maiteño bat'en bigaren zatia zerbait ukitu ta "tono menor" dalakora biurtuz.*)

Maitagariak.—Negar..., negar..., negar!!!... Negar egizute, nere txikiok! Il baita "Laño"..., il baita!!!, il!!! zauri izugari artatik odolez uztuta!...

TXIKIEN ITUNA ta negara.